

Секція 6. Глобальні тренди сучасного банківського та страхового бізнесу **Sections 6. Global trends of modern banking and insurance business**

Олександр Дзюблюк

д-р екон. наук, професор

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ МОНЕТАРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЧНОЇ КРИЗИ

Пандемію коронавірусу слід вважати таким зовнішнім шоком для міжнародної економіки та національних господарств різних країн, вплив якого на світові і внутрішні ринки матиме довгостроковий негативний характер, позначаючись практично на всіх економічних і соціальних аспектах життя суспільства. За таких обставин фактично перед усіма країнами світу з особливою гостротою постала проблема оперативної розробки й реалізації адекватної стратегії протидії кризовим явищам в економіці, зумовленим пандемією, що визначає зростання ролі державного регулятивного впливу у забезпеченні стабільного функціонування життєво важливих секторів економіки, наданні достатніх ресурсів домогосподарствам та сприянні швидкому відновленню бізнесу. Чи не найважливіша роль у цьому процесі належить монетарному регулюванню економіки, що у більшості країн розглядається як ключовий важіль передачі імпульсів державного впливу на реальний сектор та вважається одним із найважливіших напрямів стабілізації економічної ситуації, стимулювання господарської активності і платоспроможного попиту, а також ефективного донесення відповідних пакетів урядової допомоги до їхніх одержувачів – підприємств і домашніх господарств. Це означає, що урядам і центральним банкам від самого початку розгортання пандемії довелося вживати термінові і дорогі заходи, спрямовані на пом'якшення не лише поточних, але і довгострокових негативних наслідків економічної кризи, головними наслідками якої у світі є падіння виробництва та зростання рівня безробіття. А тому основним засобом антикризової політики урядів і центральних банків розвинутих країн виступає зниження рівня процентних ставок та збільшення масштабів грошових вливань в економіку.

Так, практично у перші місяці розгортання кризи заходи Федеральної резервної системи США включали: кілька етапів зниження ключової ставки – з 1,5-1,75% до 0-0,25%; активізацію політики кількісного пом'якшення шляхом збільшення портфелю держоблігацій на 500 млрд. дол., придбання іпотечних облігацій на 200 млрд. дол., а також спрямування 2,3 трлн. дол. кредитів для малого і середнього бізнесу та підтримки влади штатів і муніципалітетів; визначення 24 крупних банків, яким запропоновано необмежений обсяг короткострокових кредитів. Заходи кредитної підтримки економіки тільки

через інструменти ФРС становили загалом 4 трлн. дол. [1]. Зокрема, Федеральний резерв запровадив спеціальну програму кредитування підприємств малого і середнього бізнесу, що перебували у надійному фінансовому стані до початку пандемії COVID-19 (Main Street Lending Program), дозволяючи їм отримувати кредити від федеральних банків на суму від 250 тис. до 10 млн. дол. терміном до 5 років за ставкою LIBOR + 3% із відстроченням платежів на 1 рік [2].

Аналогічним чином діяли центральні банки інших розвинутих країн. Так, із початком розгортання пандемічної кризи на території Євразії у березні 2020 р. Європейський центральний банк оголосив про термінове надання пакету економічної допомоги у розмірі 750 млрд. євро., що виділялися у рамках Програми екстреної закупівлі в умовах пандемії (Pandemic Emergency Purchase Programme). Програма передбачала купівлю державного і приватного боргу в Євразії орієнтовно на суму 80 млрд. євро на місяць, передусім у Греції та Італії, на економіку яких коронавірус вплинув найбільше [3]. Крім того, ЄЦБ було оголошено про цілий ряд нових заходів щодо підтримки економіки Євразії, зокрема: додаткові тимчасові операції з надання довгострокової ліквідності, у процесі яких ЄЦБ проводив аукціони з кредитування банків для підтримки їх фінансової стабільності і надання кредитів за ставкою мінус 0,75% задля заохочення їх кредитувати малий бізнес; створення максимально сприятливих умов за вже діючими програмами із надання довгострокової ліквідності з метою підтримки банківського кредитування тих, хто найбільше постраждав від поширення коронавірусу, особливо малих і середніх підприємств (наприклад, процентна ставка за ними становила на 0,25 п.п. нижче від середньої ставки, яка застосовувалась в основних операціях з рефінансування); розширення списку цінних паперів для викупу за програмою корпоративних облігацій CSPP (Corporate sector purchase programme), а також зниження вимог для банків, що звертаються за кредитами в рамках регулярних операцій рефінансування.

Подібні заходи з кількісного пом'якшення вживались також Банком Англії, котрим із початком пандемічної кризи було заявлено про викуп державних облігацій на суму 435 млрд. фунтів і корпоративних облігацій обсягом 10 млрд. фунтів, а згодом, по мірі розгортання пандемії, вирішено додатково збільшити обсяг купівлі державних облігацій ще на 100 млрд. фунтів. Крім того, було вжито такі заходи: знижено базову ставку, яка до того залишалась незмінною з 2018 року, з 0,75% до 0,1%; скасовано стрес-тести для найбільших банків у рамках пакету заходів, спрямованих на зниження регулятивного навантаження на банківські установи; запущено нову програму фінансування банків під назвою «Схема термінового фінансування з додатковими стимулами для малих і середніх підприємств» (Term Funding scheme with additional incentives for Small and Medium-sized Enterprises), з метою збільшення обсягів кредитування малого і середнього бізнесу [4].

Розгортання пандемічної кризи та її масштабний вплив на світову економіку змусив також і Банк Японії розширити обсяг заходів, що

полегшують фінансування підприємств, які перебувають у складній ситуації через поширення коронавірусу. Так, обсяги операцій Банку Японії із підтримки корпоративного фінансування, а також кредитування банків з метою надання допомоги малому та середньому бізнесу, який постраждав в результаті пандемічної кризи, були розширені із 75 трлн. ієн до 110 трлн. ієн (1,03 трлн. дол.). У цю суму, окрім початково виділених 20 трлн. ієн для купівлі комерційних паперів і корпоративних облігацій, входило ще 90 трлн. ієн для фінансування банків, які кредитують малий бізнес. Дана програма фінансування передбачала виділення Банком Японії кредитів під 0% тим комерційним банкам, які брали на себе виконання урядового рішення про надання безпроцентних і беззаставних позик для малого і середнього бізнесу.

Отже, центральні банки провідних країн світу, відповідаючи на виклики пандемічної кризи, змушені були активно вдаватися до застосування трьох основних інструментів монетарного регулювання – зниження рівня процентних ставок на ринку, збільшення обсягів кредитування реального сектору економіки та нарощування обсягів грошової маси через придбання державних і корпоративних цінних паперів. Усі ці заходи були спрямовані на підтримку через величезні обсяги грошових вливань реального сектора і зайнятості в умовах, коли пандемія завдає величезної шкоди майже усім галузям економіки і видам бізнесу.

Світовий досвід роботи центральних банків розвинутих країн свідчить про їхню здатність доволі ефективно протистояти кризі, адже вони виявились спроможними оперативно використати комбінацію двох напрямів монетарної політики – традиційної, яка передбачає зниження процентних ставок і утримування їх на близьконульовому рівні та активізацію надання кредитів банківським установам з метою подальшого вкладення цих коштів у реальний сектор, і нетрадиційної, пов'язаної із кількісними пом'якшеннями, що здійснюються через масований викуп активів на фінансовому ринку і збільшення суми балансу регулятора, а відтак і рівня монетизації економіки загалом.

Список використаних джерел

1. Robb G. Fed will make up to \$4 trillion in loans to businesses to rescue the U.S. economy. URL: <https://www.marketwatch.com/story/the-fed-will-make-up-to-4-trillion-in-loans-to-businesses-to-rescue-economy-mnuchin-says-2020-03-22>
2. Federal Reserve Board expands its Main Street Lending Program to allow more small and medium-sized businesses to be able to receive support. URL: <https://www.federalreserve.gov/newsevents/pressreleases/monetary20200608a.htm>
3. ECB announces €750 billion Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP). URL: https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200318_1~3949d6f266.en.html

4. Term Funding Scheme with additional incentives for SMEs (TFSME) – Market Notice. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/markets/market-notices/2020/term-funding-scheme-market-notice-mar-2020>

Максим Алексеєнко

докт. екон. наук, професор

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна

РЕГУЛЮВАННЯ МОНЕТАРНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Розвиток суспільно-економічних відносин супроводжується регулюванням монетарних процесів. М. Соєр визнає, що в сучасній економіці монетарна політика стає політикою фінансової стабільності, і тому пропонує особливу увагу приділяти монетарній політиці у взаємозв'язку з фінансовою політикою і політикою фінансової стабільності [1]. Це потребує розвитку теорії і методології державного регулювання монетарних процесів, а також формування єдиного підходу щодо впливу монетарного регулювання на фінансову стабільність в суспільстві. Варто акцентувати увагу на трансмісійних механізмах монетарної політики і різних методах оцінки фінансової стабільності в умовах геополітичної напруги.

Досягнення фінансової стабільності потребує синхронізації грошово-кредитної, фінансової та валютної політики. Ефективність монетарної політики орієнтована на розвиток монетарної сфери і для виявлення її меж, розуміння особливостей монетарних процесів і потребою їх регулювання. Об'єктами регулювання монетарних процесів є попит на гроші, обсяг і структура грошової маси; коефіцієнти грошової мультиплікації; швидкість обігу грошей; курс національної грошової одиниці і вплив волатильності фінансових ринків. Ускладнює регулювання монетарних процесів розбіжність ділових і кредитних циклів економіки [2]. У даному контексті Тобіас А. і Уікс-Браун Р. вважають, що нові цифрові форми грошей мають потенціал знизити витрати на здійснення платежів і збільшити їхню швидкість, розширити доступ до фінансових послуг, підвищити здатність до адаптації й рівень конкуренції серед платіжних систем, а також спростити трансграничні трансферти [3].

Актуальною є проблематика стимулювання економіки шляхом зниження процентних ставок. Фінансові аналітики визнають, що наявність значної заборгованості за іпотечними кредитами (з фіксованою ставкою і передоплатою) означає, що спроможність Федеральної резервної системи стимулювати економіку за допомогою зниження процентних ставок потребує